

ANMELDELSE: LANGUAGE EDUCATION THROUGHOUT THE SCHOOL YEARS: A FUNCTIONAL PERSPECTIVE

KATHRIN BOCK, ADJUNKT, VIA UNIVERSITY COLLEGE, LÆRERUDDANNELSEN I SILKEBORG

Language Education Throughout the School Years: A Functional Perspective, Frances Christie, Wiley-Blackwell, 247 sider.

Det er et ønskescenarie for dansklærere med hang til funktionel sprogundervisning at kunne basere deres sprog- og literacy-undervisning på resultater fra solid forskning i elevers sproglige udvikling – ikke mindst når denne udvikling er beskrevet med systemisk funktionel lingvistik (SFL), som det er tilfælde i *Language Education Throughout the School Years: A Functional Perspective* af Frances Christie.

Bogens ærinde er at gøre systemisk funktionel lingvistik tilgængelig for læseren som en sprogteori, der kan forklare de sproglige udviklinger, elever gennemgår i løbet af deres skoletid på tværs af fag, og bane vejen for en SFL-baseret sprog- og literacypædagogik. Det sker bl.a. på baggrund af analyser af en lang række elevtekster, der viser typiske succesfulde elevers mestring af de sproglige ressourcer, der er nødvendige for at klare sig godt i skolen.

Bogens indhold

Bogen består af tre dele:

Første del (kap. 1) er en kort og meget fin introduktion til systemisk funktionel lingvistik. SFL er en meget omfattende teori, men forfatteren vælger de dele ud,

som er relevante i bogens kontekst uden at forsimple teorien. Bogens formidling af SFL som sprogteori er særlig interessant, fordi den trækker på viden om elevers sproglige udvikling og belyser løbende, hvordan brugen af grammatiske ressourcer udvikler sig i børns sprog.

Anden del (kap. 2-5) udgør den største del af bogen. Den beskriver ved hjælp af både mundtlige og skriftlige teksteksempler systematisk elevers sproglige udvikling fra 6- 18-årsalderen med udgangspunkt i de udfordringer, skolefagenes måder at forstå verden på stiller eleverne overfor. Udviklingen forløber ifølge Christie i fire faser, som har hver deres kapitel i bogen.

Man skal være vedholdende i sin læsning for at få det fulde udbytte af de 150 sider, kapitlerne fylder, til gengæld bliver man belønnet for læseindsatsen med en guldgrube af ideer til egne analyser af elevers tekstproduktioner og forslag til, hvordan man kan stilladsere sine elevers udvikling med SFL-baseret pædagogik.

Kapitel 2 indledes i øvrigt med en kort, men meget interessant sammenfatning af Basil Bernsteins forskning i kodeteori og dennes videreudvikling i SFL-sammenhæng af Ruqaiya Hasan. Teorien belyser ved hjælp af begreberne elaborerede og restringerede koder, hvordan børn fra forskellige samfundslag på grund af deres sociokulturelle kontekst prædisponeres forskelligt til at skabe betydninger og derfor starter

i skolen med forskellige forudsætninger for at kunne håndtere dens diskurser.

"Skolefagernes diskurser skaber nemlig betydninger på en måde, som eleverne ikke kan håndtere, hvis ikke de lærer at mestre de sproglige resurser, der udtrykker disse betydninger."

Sidste del (kap. 6) opsummerer vigtige sproglige udviklingslinjer og perspektiverer de pædagogiske implikationer, sprog i skolesammenhæng og SFL-baseret undervisning rummer. Herunder kommer forfatteren ind på genrepædagogik som en måde at rammesætte SFL-baseret undervisning på. Man skal være opmærksom på, at genrebegrebet ikke uden videre kan overføres fra australsk til dansk sammenhæng. I dansk sammenhæng har vi tradition for at bruge genrebegrebet for de kulturelt forekommende genrer, og Ruth Mulvad har i *Sprog i skole* derfor argumenteret for betegnelsen 'tekstaktiviteter' for de mere prototypiske måder at bruge sproget på i sociale kontekster: beretning, instruktion, argumentation osv., altså det som Christie omtaler som genrer.

Hvad kendetegner fagernes diskurser og elevernes sproglige udvikling?

For at besvare det spørgsmål har forfatteren taget mundtlige og skriftlige elevtekster fra hele det australske skoleforløb fra fagene engelsk, historie og naturfag under sin lup. Dem kortlægger hun så ved hjælp af sprogets metafunktioner (den ideationelle, den interpersonelle og den tekstuelle metafunktion) for at synliggøre deres sproglige mønstre og udviklingslinjer. Datamaterialet omfatter vidt forskellige tekstaktiviteter og genrer, som rækker fra fortællende tekster (fx anekdoter) i engelsk til forklarende tekster i biologi. Det er der kommet masser af spændende og fagligt særdeles velunderbyggede analyser ud af, som man kan blive meget klogere af at læse.

Fire faser og pædagogiske konsekvenser

Christie argumenterer for, at elevernes sproglige udvikling foregår i fire faser, der i store træk svarer til vores inddeling i Danmark af elevernes skolegang i indskoling (early childhood), mellemtrin (late childhood), udskoling (midadolescence) og ungdomsuddannelse (late adolescence). Overordnet set

repræsenterer alle fire faser for eleverne et trin på vej fra en "commonsense", det vil sige almindelig, dagligdagsagtig, til en "uncommonsense", det vil sige mere faglig, skoleagtig måde at forstå og udtrykke sig om verden på. (Med begreberne commonsense og uncommonsense refererer Christie til sociologen Bernsteins karakteristik af de videnstrukturer, elever skal tilegne sig i skoleforløbet.) Det har den pædagogiske konsekvens, at eleverne i hele skoleforløbet skal stilladseres i at konstruere betydninger med sproget på en mere og mere abstrakt, generel, situationsuafhængig, fortolkende og vurderende måde. Skolefagernes diskurser skaber nemlig betydninger på en måde, som eleverne ikke kan håndtere, hvis ikke de lærer at mestre de sproglige resurser, der udtrykker disse betydninger. Christie peger på, at mange elever sækker bagud i skolen, netop fordi de mislykkes med at få greb om fagernes ofte usynlige diskursmønstre i deres literacyudvikling i overgangen fra late childhood til midadolescence, altså det der svarer til overgangen fra mellemtrin til udskoling i Danmark. Det kan måske give genklang også i dansk skolekontekst.

"En af bogens væsentligste styrker er, at den konsekvent tænker elevernes sproglige udfordringer, sproglig udvikling og pædagogiske og didaktiske konsekvenser sammen."

Elevernes sproglige udvikling og de specifikke krav, eleverne bliver konfronteret med i de enkelte faser, der i øvrigt skal forstås som fleksible faser, bruger bogen et kapitel hver til at karakterisere: Eksempelvis ligger der en særlig udfordring for elever ved skolestarten i at håndtere det skrevne sprog og de nye relativt abstrakte erfaringer, literacy stiller dem overfor. Og i anden fase kræver fagernes diskurser, at eleverne lærer at håndtere teksters tiltagende leksikalske tæthed og får kontrol over ikke-kongruente, altså grammatisk "ikke-typiske" måder at skabe betydning på. Elever bruger allerede i deres tidlige barndom nedrangerede sætninger som et første trin på vej mod metaforisk brug af grammatik. Nominaliseringer dukker derimod typisk først op i anden fase. De udtrykker processer på en ikke-kongruent måde og har den fordel at kunne presse information sammen. En vigtig resurse at kunne håndtere når fagernes og deres teksters måde at konstruere betydning på bliver mere og mere abstrakt, og en resurse det kræver eksplicit støtte at lære.

Elevtekster – flere udviklingslinjer

Forfatteren har valgt at analysere elevtekster fra succesfulde elever. På den måde identificerer hun de grammatiske resurser, eleverne anvender for at håndtere fagenes diskursmønstre på forskellige alderstrin. Analyserne omfatter både mundtlige og skriftlige tekster og trækker linjer langs udvalgte resurser fra metafunktionerne for at vise udvikling over tid og på tværs af fag i elevers sprogudvikling. Fx viser analyserne, hvordan elevers beherskelse af interpersonelle resurser udvikler sig fra i skolestarten at være følelsesbetonet "We all had fun." til i stigende grad at omfatte resurser som bedømmelse og vurdering. Både følelse, vurdering og bedømmelse er resurser fra appraisalsystemet: "I clobbered my **poor innocent** brother." eller udtrykt med større personlig distance endnu senere i skoleforløbet: "In retrospect, the censorship laws were **definitely**

useful in many ways." (s. 208) Også brugen af modalitet, en interpersonel resurse børn benytter ret tidligt i deres udvikling, forfines. En elev i 10. klasse udtrykker fx interpersonel betydning på en "naturfagsagtig" måde ved at nedtone holdningsudtryk: "**Generally** woman are not affected by this particular disease."(s. 139)

Vigtige pointer i sprogpædagogisk sammenhæng

En af bogens væsentligste styrker er, at den konsekvent tænker elevernes sproglige udfordringer, sproglig udvikling og pædagogiske og didaktiske konsekvenser sammen. Kapitlernes afsnit om elevteksterne følges kontinuerligt op af overvejelser over, hvordan undervisningen kan sætte fokus på de sproglige udfordringer, kapitlerne har tematiseret. Nogle af forfatterens vigtige pointer i den sammenhæng er, at:

- sproget er den fundamentale, meningskabende (eller semiotiske) resurse i det læringsprojekt, elever og lærere er fælles om.
- elevernes succes afhænger (afgørende) af, i hvor høj grad de mestrer sprogets resurser i alle faser.
- eleverne skal støttes professionelt og eksplicit i at lære at mestre sprogets resurser for at kunne begå sig i skolens registre og genrer.
- eleverne skal opnå en metabevidsthed om de valgmuligheder, sproget tilbyder for at skabe betydning.

Hvorfor SFL?

SFL kan virke ret overvældende at gå i gang med. Teorien er omfattende, og man kan være i tvivl om, hvilke sproglige resurser det er væsentligt at arbejde med i undervisningen. Derfor er det befriende, at Christie vi-

ser, hvordan man med fokus på bare *nogle* af systemets mange resurser kan skabe meningsfuld sammenhæng i en stilladserende SFL-baseret undervisning. At SFL egner sig fremragende til at beskrive elevers sproglige udvikling med og til at identificere typiske lingvistiske funktioner for de forskellige skolefag og deres diskurser, er bogen et overbevisende argument for. Det skyldes ikke mindst teoriens socialesemiotiske udgangspunkt, der forstår sprog som et system af valgmuligheder til at udtrykke betydning i sociale sammenhænge og med sociale formål.

"Eleverne skal støttes professionelt og eksplicit i at lære at mestre sprogets resurser for at kunne begå sig i skolens registre og genrer."

Christie argumenterer for, at SFL danner en solid basis for planlægning af læreplaner – i dansk sammenhæng ville en systematisk beskrivelse af eleveres sproglige udvikling ved hjælp af SFL allerede være et stort skridt i en ønskelig retning!

Kort om literacy

Begrebet literacy dukker jævnligt op i bogen, når Christie skriver om elevernes sproglige udvikling. Forfatteren definerer ikke eksplicit, hvad hun forstår ved begrebet her. Det gør hun til gengæld i en af sine tidligere udgivelser, *Language Education in the Primary Years*. I et kapitel, der diskuterer forskellige literacy-modeller, argumenterer Christie for, at literacy er et nyttigt begreb, der betoner det meget tætte forhold mellem læsning og skrivning. De to aktiviteter burde derfor ifølge Christie gå hånd i hånd i undervisningen. Denne holdning afspejler sig også i *Language Education Throughout the School Years: A Functional Perspective*, hvor forfatteren behandler læsning og skrivning som aktiviteter, der i samspil med hinanden udvikler elevernes bevidsthed om sprogets valgmuligheder i meningskabelsesprocessen.

25 års forskning

Language Education Throughout the School Years: A Functional Perspective er et resultat af 25 års forskning i SFL og lingvistik i australsk skolesammenhæng. Christies data stammer dels fra klasserumsobservationer, dels fra interventionsforskning med selektiv brug af funktionel grammatik og genrebaseret pædagogik. Den solide forskningsbaggrund kan mærkes i bogen, ikke kun fordi Christie har fulgt elevernes sproglige udviklingsproces over mange år og i forskellige fag og derfor har haft mulighed for at beskrive de sproglige forandringer i et helt skoleperspektiv, men også fordi Christies forskningsemner har profileret sammentænkningen af lingvistik og pædagogik på en overordentlig frugtbar måde.

"Christies forskningsemner har profileret sammentænkningen af lingvistik og pædagogik på en overordentlig frugtbar måde."

Her kan man se et interview med Frances Christie om literacy: <http://www.nlnw.nsw.edu.au/litvideos.htm>

Referencer

Christie, Frances (2005): *Language Education in the Primary Years*. UNSW Press.

Mulvad, Ruth (2012): *Sprog i skole. Læseudviklende undervisning i alle fag*. Akademisk Forlag.

